

גליון באר הפרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מוריננו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויחי

מכון
באר
האמונה

יו"ל ע"י
מכון 'באר האמונה'

להערות והארות, וכן לכל עניין אחר ניתן לפנות:
לטלפון 1347-871-8285

או לאימייל: Mail@beerhaparsha.com
לשמיעת השיעורים בקול הלשון: 718-906-6444
לקבלת הגליון בפקס: 1-877-843-3049

כל הזכויות שמורות למו"ל

תוכן הענינים

פרשת ויחי

- בגלות את הקץ - ע"י האמונה יבוא קצו המוב. ב
- השבה למוכה - הצרה עצמה נראית ברעה ובאמת כולה מוכה. ד
- הרועה אותי מעודי - ללכת בתום אחר ה' בצאן אחר הרועה. ט
- לישועתך קיויתי - ע"י הקווי והיחול תבוא ישועת ה'. יא
- הכמעשי ירך ארנן - השפע הבא ע"י התפילה. טו
- יהי כבוד חברך - זחירות ככבוד רעהו. זט
- חמור גרם - עיקר מעלת האדם ושכרו על עמידתו בנסיונות החומר. כ
- זיתחוק ישראל - יתחוק מבאן ואילך והבא ליטהר מסייעין בידו. כא
- ויברכם ביום ההוא - יבטל מחשבותיו אודות העבר. כד
- בן פורת עלי עין - בקדושת עיניו משבר כל המחיצות. כה
- תורה שלמדתי היא שעמדה לי - התקון בימים אלו על ידי לימוד התורה"ק. כו

סדר ועימוד:

א.י.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת ויהי

לגלות את הקץ - ע"י האמונה יבוא
קצו הטוב

בפרשתנו (מש א), 'ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואנידה לכם את אשר יקרא' אתכם באחרית הימים, ובגמרא אמרו (פסחים נו.) 'ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה', ומבאר הרד"ק ה'שפת אמת' ז"ע (ויהי תר"א ד"ה א"י) שביקש יעקב לגלות לבניו שגם בתוך הגלות נמצא ה'ש"ת' והכל מכוחו אלא שהוא כהסתר, אלא שאם היו משיגים ידיעה זו ממילא הייתה במילה מהם נזירת 'גלות' - שהרי אין זה נחשב לגלות אם רואה את ה' בכל מקום ומקום, כי כאשר יודע שאין זה אלא הסתר והעלם מיד מתבטלים כל הדינים וההסתרים ומתגלה אורו של הקב"ה, על כן נסתלקה ממנו שכינה, מאחר שרצונו של הקב"ה שיהיו בני ישראל בגלות.

אמנם כבר איתא בזה"ק (ה"א רל"ד): שבאמת גילה יעקב מה שרצה לגלות אלא שהוא מוסתר בדבריו, ומבאר השפ"א וז"ל, ומכל מקום על ידי אמונה שמאמינים זה בני ישראל שאין שום כח בלתי ה'ש"ת' רק כל זה על ידי הסתר אף שאין רואין זה בעין מ"מ על ידי אמונה יכולין לראות האמת, עכ"ל, וכלומר שעל ידי שמתחזק באמונתו הסתורה שהכל הוא מפי עליון הרי מתגלה הקץ ומתבטל כל הגלות.

וכך, בכל ענין, ידע שאין גורלו חרוץ אלא בידי הקב"ה ולא בידי בשר ודם, כדכתיב בפרשתנו (נ י"ג) 'אל תיראו... ואתם חשבתם עלי רעה אלוקים חשבה לטובה', ולמדנו בזה אורחות חיים ונתיבות יושר - שעל האדם להאמין שאין ביד איש בעולם לחרוץ גורלו, ואפילו 'בעל השפעה' הגדול ביותר לא יוכל לא להזיקו ולא להועיל לזי, ותמיד אינו תלוי

א. כה אמרו צדיקי הדורות, שלכאורה על פי דקדוק הלשון היה צריך לומר את אשר יקרה אתכם בה' בסוף התיבה ולא יקרא בא', אלא יסוד גדול לימד יעקב לבניו כי אין מקרה בעולם כלל, וכל הנעשה בעולם הוא בהשגחה פרטית מדוקדקת בתכלית, וכל 'מקרה' שבא לו לעולם אינו אלא קריאה מן השמים, וזהו אשר אמר להם את אשר יקרא אתכם, אין זה 'יקרה' לשון מקרה ח"ו אלא 'יקרא' מלשון קריאה - שובו אלי ואשובה אליכם.

ב. כתב 'בעל הטורים' על הפסוק (נ טו) 'ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו', ומבאר כי האחים חששו אחר מיתת אביהם שמא ישטמם יוסף ויחפש לנקום נקמתם, אמרו א. הלוואי

אלא בידי שמים כמו"ש אלוקים חשבה לשמים' זי"ע בתפילתו 'ריבון העולמים, לטובה. ובלשון קרשו של הרה"ק האור ירעתי כי הנני בידך לבד בחומר ביר

לא ישטמנו אלא בלב, ב. אף אם ירצה לנקום בנו בפועל עכ"פ יגמלנו ברעה כמו שאנו עשינו לו, ומכיוון שאנו עוללנו לו רעה שיצא ממנה טובה גמורה, שנעשה 'מלך' על מצרים, אף הוא אין לו לנקום בנו אלא ברעה אשר תצא ממנה הטובה.

עפי"ז ביאר הגה"ק רבי צבי הירש מוואידיסלוב זי"ע (אביו של הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע, הובא בעשרה למאה דרוש ו') דצ"ב, מדוע אמר יוסף לאחיו 'אל תיראו כי התחת אלוקים אני, ואתם חשבתם עלי רעה אלוקים חשבה לטובה' (נ יט-כ), וכי אלו דברי פיוס הם - לומר להם ברצוני לנקום בכם אלא שאין ביכולתי עשות כן, מה פיוס יש כאן. עוד צ"ב, מדוע קנטר אותם - 'אתם חשבתם עלי רעה'. ויבאר עפ"י ה'בעל הטורים' דלעיל, שכך אמר להם יוסף, אין לכם לחשוש מנקמתי שהרי הרעה אשר עשיתם עמדי הייתה בפועל טובה - כי אלוקים חשבה לטובה, וא"כ אין לי לנקום בכם אלא ברעה אשר תצא מאיתה טוב, כי לפי חוקי 'המשפט' - אין לנקום ברעהו ברעה גדולה ממה שגמלוהו, והרי 'מלך' אנכי, ומלך 'במשפט' יעמיד ארץ (משלי כט ד), וכי התחת אלוקים אני, אין כוח בידי בשר ודם לעשות רעה שתוצאותיה לטובה, רק האלוקים 'בעל היכולת כולם'.

ג. וכבר אמרו לפרש את הפסוק (משלי יט כא) 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום', ש'המחשבות הרבות אשר בלב האיש' - שהוא מחשב שפעולותיו יגרמו שיהיה כך וכך... ומחשבות אלו שבלב איש הם עצמם יביאו שעצת ה' תקום ותצא לפועל.

ואכן, רבות מצינו בקורות הימים שפעמים ופעולת אדם להרע לרעהו היא גופא תקרב אליו טובתו. כביאורו של ה'בן איש חי' זי"ע (בן יהודע שבת קיט). במעשה ד'יוסף מוקיר שבת', שהיה לו שכן גוי עשיר גדול, ו'החווה בכוכבים' אמר לו שראה בכוכביו שיבוא יום וכל כספו וזהבו יעברו אל שכנו יוסף, הלך הגוי ומכר את כל רכושו, המירו ביהלום יקר והטמינו היטב בכובעו בכדי לשמור על רכושו - שח"ו לא יגיע לידי שכנו יוסף. וסוף דבר היה שדייקא פעולותיו אלו העבירו את רכושו לידיו של יוסף, כשנפל הכובע למצולות ים, והדג שבלעו נתגלגל לידיו של יוסף מוקיר שבת... ובזה מבאר ה'בן איש חי' מדוע האריכו בגמרא בכל פרטי המעשה, דאם כוונת הגמרא הייתה רק כדי לבאר את גודל השכר למי שמכבד את השבתות, לא הוצרכו להאריך כ"כ בדברי חוזה הכוכבים, ומה שפתרו וכו' ומכירת רכושו ועלייתו על הגשר וכו', והיה סגי לומר שיוסף קנה דג 'לכבוד שבת קודש' ומצא בקרביו יהלום יקר. אלא, שחז"ל רצו ללמדנו בזה שאם נגזר מן השמים - לא יועילו כל טצדקי שבעולם

לכתוב שם מאומה, וכאן היא 'פרשה סתומה', נמצא שבמקום ה'חלק' כתוב 'ויהי יעקב'. יש שרימוזו בזה כי פעמים נראה לאדם ש'פרשה סתומה' באה עליו, נסיונות קשים ומרים עדו עליה, נסתמו עיניו ולבו - ולהיכן שפונה - אם ימין או שמאל 'סגר ה' בעדו', ידע שכל זה אינו אלא 'דמיון' בעלמא, כי על פי תורה שם נכתב 'ויהי יעקב', כי כל זה היה להחזיקו ולהחיותו בעושר וכבוד. ויתחזק להאמין באמונה שלימה שאף שאיננו מבין את הנהגת ה' עמו - כך הוא האמת שכאן נבנית טובתו להחזיקו ולהחיותו (עפי' פרי צדיק' ריש פרשתו)⁷.

יש שביארו (עיי' בפ' עה"ת של הגאון רש"ר הירש וצוק"ל) דלכן אין רווח בין פרשה זו לפרשה הקודמת, כי הנה רוב שנות

היוצר, ואם גם אתאמין בעצות ותחבולות וכל יושבי תבל יעמדו לימיני להושיעני ולתמוך נפשי מבלעדי עונך ועזרתך אין עצה וישועה, ואם חלילה יחפצו כולם להרע או אתה בחמלתך תשים עיניך עלי ותשקוף עלי השקפה לטובה ממעון קדשך, הנה חבלים נפלו לי בנעימים וישועתי באה ועזרתי תגלה'.

חשבה לטובה - הצרה עצמה נראית כרעה ובאמת כולה טובה

בפרשתן (מו כה), 'ויהי יעקב בארץ מצרים', וברש"י, 'פרשה זו סתומה, לפי שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השיעבוד'. פירוש, שבשאר פרשיות התורה יש בין פרשה לפרשה ריווח של כמה אותיות 'נייר חלק' מבלי

לעצור ולמנוע מהנגזר להתקיים, ולא זו בלבד, אלא שפעולותיו של הגוי הן הן הביאו שעשירותו נפלה לידי יוסף מוקיר שבת (עיי' כע"ז מהר"ל חידושי אגדות שם).

ומכאן, ילמד כל חד בדידיה, כשנראה לו כי פלוני הכריז עליו 'הבה נתחכמה לו - פן ירבה' והלה בא 'למעט' ממנו את השם, את הממון או שאר קנייניו, לא יתבהל כלל, כי במעשיו יגרום הלה ש'כן ירבה וכן יפרוץ' לרוב בכל מיני טובות. וכן הדברים אמורים בכל 'מחלוקת' ל"ע, לא יפחד מרעת רעהו כי כל פעולות רעהו להרע לו וכל ה'שפיצלעך' (התחכמויות) שהוא עושה כנגדו ברצות ה' דייקא משם תתרבה ברכתו וטובתו לאין שיעור עד בלי די.

אגב אורחא, נלמד ממעשה זה, שלא להיות כאותו הגוי, שהאמין ל'חוזא בכוכבים' ולאידך עשה כל טצדקי שלא יגיע רכושו לידי שכינו יוסף, והרי הוא סותר את עצמו מיניה וביה, דאם החוזה צודק בראייתו מה יתנו לו ומה יוסיפו לו כל פעולותיו כנגדו, וכן אנו, אף ש'ישראל מאמינים בני מאמינים הם', מ"מ הבה נזהר שלא יהיו מעשינו סותרים את אמונתנו, וגם הליכות חיינו יהיו על פי אמונתנו.

ד. ורמזו לה בפרשתן דכתיב (מט יא) 'אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו', כי הנה המתבונן בפירושו של מקרא יראה שד' אותיות אלו הם מיותרים, כי 'עירה'

חיוו של יעקב אבינו ע"ה היו רעים ומלאי ייסורים, מתחילה בעטיו של עשו אחיו, ולאחר מכן תחת שבטו של לבן הארמי, ומשביקש לישב בשלווה קפץ עליו רגונו של יוסף. ורק ב"ז שנותיו האחרונים משיירד מצרימה חי שנים טובות ללא ייסורים. ולכאורה היה מן הראוי 'ליתן רווח ביניהם', להפסיק בין הפרשיות - להראות שעיקר (השיבות) חיוו היו י"ז שנים הללו. אמנם, לא כן דרכה של תורה, כי אדרבה הסמיכום יחדיו,

להורות שימי הייסורים חשובים כמותם (ויותר מהם) ומעלות רבות קנה בהם". על כן, כראות האדם כי קרבו אליו צער ויסורים, כל מיני מדווה ומכאוב, לא ירבה בדאגה ובכיה אלא יקבלם באהבה וישליך על ה' יהבו (פירשו בנמ' [ר"ה כו:]: משאו) - מתוך אמונה שכל ה'פעקל' (חבילת הצרות) שנתן לו הבורא הוא כדי להעלותו עשרת מונים יותר ויותר. וכבר בזו השעה הכל טובה וברכה, ומתחת החסתר שרויה הטובה והברכה כבר מעתה...¹.

הכוונה ל'עיר', ולשורקה' הכוונה לענף עץ הנקרא 'שורק', תיבת 'בני' הכוונה ל'בן', ו'אתונו' משורש 'אתון', נמצא שהיה לו לומר 'עיר ולשורק בן אתון'.

אמנם, ארבעת אותיות הללו עולים יחדיו ל'שם הוי"ה' (והוא צירוף שם הוי"ה הק' השייך לחדש אדר, שהוא יוצא מהכתוב 'עירה ולשורקה בני אתונו', עיי' פרע"ח שיי"ט פ"ג), ובא ללמדנו דעת, כי אדרבה דייקא המאורעות שנראה לנו כי מיותרים המה - כדרך העולם לחשוב על מקרה לא טוב שבא להם 'לשם מה הייתי צריך לילך למקום פלוני', לפגוש את אלמוני' - ראה מה עלה בידי מחמת זה, וכיוצא בזה רבות, אמנם עלינו לקבוע בלבנו כי אין כל דבר הנעשה מעצמו בעולם הזה והכל בחשבון וסיבה ממעל, על כן דייקא ע"י האותיות ה'מיותרות' נשלם צירוף שם הוי"ה הקדוש, להאמין ולדעת שגם כל אלו הדברים מאת ה' הם, לטובה ולברכה להיטיב לנו באחריתנו.

ה. כבר אמרו להמשיל את המשליך על ה' יהבו, דהנה עינינו תראינה כאשר ביד האדם 'משא' כבד מאד, אם ישא המשא על גבו הרי ישבר ויכוף גבו לרוב כבידות המשא אשר עליו, אבל אם יניח את המשא על הארץ הרי לא די שלא ישבר גבו, אלא אף בידו לעלות על גבי המשא ולהתרומם טפח מעל גבי קרקע. כיו"ב לענין 'משא' הפרנסה ושאר צרכי האדם בעולם הזה, אם 'ישאנו' על כתיפו וגבו - שידאג כל היום, בזה ישבר ויכוף כל מהותו ונפשו, אך המאמין מניחו על גבי קרקע - שאינו דואג כלל, הרי הוא מתעלה מעלה מעלה הן ברוחניות הן בגשמיות...

1. והעיקר שלא לדאוג דאגת מחר, וכך פירש הרה"ק הר"ב מפשיסחא (קול שמחה בפרשתו) וכן הרה"ק הרמ"ל מסאסוב (ליקוטי רמ"ל ויחי) זי"ע, בפסוק בפרשתו (מח כ) 'ויברכם - ביום ההוא לאמר', שבירכם שלא יהא לעיניהם אלא אותו היום בלבד, ולא ידאגו כלל מה יעלה למחר בגורלם.

באר הפרשה - ויהי

ובקרוב ימצא כי הישועה כבר מצאה את
 הרבה אליו...!

וכמו שביארו צדיקים בלשון הכתוב
 (תהילים קמו ח) 'המכסה שמים
 בעבים המכין לארץ מטר', שרמו יש
 כאן למי שמתנסה בייסורים קשים ומרים,
 ונראה לו ש'עננים שחורים' באו עליו
 והם מחשיכים בעדו את אור השמש,
 ידע שבאמת כל 'חשכות' עננים הללו
 אינה אלא מפני ש'המכין לארץ מטר'
 - ומשכן ה'מטר' בתוך אלו העננים,
 ומתוך צרה יבוא הגשם להשקות צמאי

כי הקב"ה הוא 'יוצר המאורות' להאיר
 לכל איש מישראל, לכל חר וחר
 בדיליה, ואף אם 'נראה' לו כי גדול החושך
 החופף עליו יומם ולילה, ידע כי באמת
 אין כאן כל חושך אלא אור ה'מוסתר'
 בהסתרה גדולה, אלא שעליו לפקוח עיניו
 או יתגלה לנגד עיניו אור גדול, שהרי
 'הטוב כי לא כלו רחמיו והמרחם כי לא
 תמו חסדיו', א"כ, בוודאי שהכל לטובה
 ולברכה (אף אם אינה נראית מיד ישמח לבו כי
 קרובה ישועתו לבוא בעזהש"ח). ואף בשאינו
 רואה ישועה בדרכי הטבע יעצום עיניו
 מלחפש אחר ה'דרך' שמשם תבוא ישועתו,

ז. הנה נהגו לשלש ולהפך הסדר - 'לישועתך קוייתי ה' קוייתי ה' לישועתך ה'
 לישועתך קוייתי, וכי מה ענין יש בזה להפוך פסוק לכל צד, אלא לומר לאדם
 השרוי במיצר, אף אם אינך רואה כל מקום ופתח לישועה, תדע שיכול לבוא מצד
 זה או מצד אחר או אפילו מצד שלישי.

ואל יאמר - לישועתי יש צורך לשנות סדרי בראשית ולהפוך את העולם, כי
 אכן כך יהיה, וכמו שאומרים משם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ ז"ע 'מי שחי באמונה
 ולבו בטוח באלוקיו, אז הקב"ה מושיעו באופן שלא יעלה על הדעת'.

מיסודי האמונה, שעל האדם לדעת ש'הרבה דרכים למקום' להוציאו ולחלצו ממיצר,
 ואינו זקוק ל'עצותיו' של האדם, עד שייאמר ח"ו אבדה כל תקווה, כי פעמים הרבה
 מצמיח הקב"ה ישועה ממקום שלא חשב עליו כלל. כמעשה ש(לא) היה, בההיא
 'אשה קשת רוח' שהוצרכה ל'ישועה רבתי' באיזה ענין, ומידי יום ביומו הייתה באה
 אל ה'רבי' בבקשה שיברכה הרבי בישועה בדרך פלונית, ולמחרת ביקשה שישועתה
 תבוא על זה הדרך, וכן הלאה... עד שביום אחד באה הישועה לפתחה - אז מיהרה
 אל הרבי, באומרה, רבי קדוש... אוהו... אוהו... עצה כזאת כלל לא העליתי בדעתי
 'להציע' להקב"ה שיושיעני בה... ולדידן, הבה נא נזהר שלא נהיה ללעג וקלס כאותה'
 'חכמה', כל חד בדידיה.

אמור מעתה, אם ראית שה'תוכניות' (פלאנען) שהגית אינם הולכים כמו שרצית
 אל יתעצב לך, אלא התייצב וראה את ישועת ה' אשר תבוא ממקום אחר, כפי
 תכניותיו של בורא עולם כביכול.

ידוע מאמרו של הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות, דרכים בעבודת הבורא, רטז), הנה העולם אומר 'אז ס'גייט נישט ווי ס'ווילט זיך, דארף מען וועלן ווי ס'גייט זיך, און איך זאג אז מ'וויל ווי ס'גייט, גייט זיך ווי ס'ווילט זיך', פירוש, נוהגים אינשי דעלמא לומר - אם רואה אדם שלא הולך לו כרצונו ושאיפתו, יכניע את עצמו ויהיה מרוצה ושמח בהנהגת ה' עמו. אך אני אומר, להיפך, כשיתרצה האדם בהנהגת ה' עמו ויאמין שהכל משמים וטובה רבה יש בזה, באמונה זאת ישדד את הטבע, והכל יתהפך להיות כפי רצונו, בבחינת צדיק גוזר. כי כל כך גדול ורם כוחה של אמונה בהשי"ת. וכבר אמרו (חת"ס, תו"מ השלם ריש ויצא ד"ה במדרש, חיים וחסד על תהלים לר"ח פלאגי, ועוד ספרים) לפרש בפסוק (תהלים קכא א) 'אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי' - כלומר שהאדם מתבונן ורואה כי אין לו כל דרך ישועה הנראית לעין, במה יתחזק - 'עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ' - אף הוא ברא את השמים ואת הארץ יש מאין, אם כן מה לך כי תבהל על נפשך, אף אם נראה לך כי ישועתך איננה קיימת במציאות, מ"מ היא כבר תבוא ותצמח דוגמת בריאת השמים והארץ אף אם יש צורך לבוראה יש מאין.

הנה שמעתי מרב חשוב בארה"ב מה שאירע עם אחד מקרובי שהעתיק מקום מגוריו יחד עם רבים מבני קהילתו לעי"ת לעיקוואד, והנה עד אז היה האברך מתפרנס בהיותו 'מנעולן' (locksmith), אבל משבא למקומו החדש לא מצא כדי פרנסתו, כל השתדלויותיו סביב מקצוע זה עלו בתוהו. גם כל העצות ששמע בב' חדשים הראשונים - כיצד להודיע ולהיוודע לכל כי זכתה עירם ב'מנעולן'... היו מספיקים למלאות ספר שלם אבל עד למעשה...

באחד הימים, והנה הוא רואה על הפלא' (סעלי) שלו מספר שאיננו מכיר, בהרימו פנה אליו הלה בשאלה, האם שמך הוא כך וכך... ויען כן, אמר לו היהודי מצאתי ארנק (בערוז) מלא בקרעדיט קארד'ס (כרטיסי אשראי) גם כמה דולרים בקרבו, אבקשך שתסור לביתי שאזכה לקיים מצות 'השבת אבידה' בהידור רב, האברך ענהו לעומתו, לא ידעתי מה אתה סח, הרי ארנקי בכיסי - אפילו כרטיס אשראי אחד לא חסר לי... אך הלה עמד על שלו, על כן סר אליו האברך לאחר שני ימים ושני לילות. ובבואו לפני ה'מוצא' כמעט שלא נפל על הארץ מרוב צחוק, כי ראה בידו את הארנק של בנו המיועד ל'שעשועי' ומשחקי הילדים, כל הקרעדיט קארד'ס שבקרבו כבר עליהם הכלח - כי עבר יום תוקפם... והדולרים הנמצאים בו הם שבע דולרים יחידים (Singles), גם יש בו 'ביזנעס קארד' (כרטיס ביקור) של האברך שם נתבאר בארוכה מה פעלו של האברך והמנעולים שלו. אחרי ככלות הכל שאל המוצא את המאבד, זה ה'ביזנעס' שלך, ויען, הן. האם יש לך פרנסה, ויען, לא. שמע נא, אני בונה בניינים ויש לי עבורך 'עבודה' מצאת החמה עד צאת הנשמה (משל אנשים האומר

חסדיך, ולא היתה זאת לרעה כי אם לטובה.ח.

כבר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות דרכים בעבודת הבורא. רט) וז"ל, הוא ז"ל היה אומר, כי יהודי צריך ומחויב להאמין כי 'קין שם לחושך', והחושך יעבור ובמקומו יופיע האור.

והנה מדרך העולם לצפות ולייחל מתי ינצל כבר מן הצרה ויצא מאפילה.

לאור גדול, ובוראי שיש להתפלל שיהא כבר שמחה וששון ליהודים וכל היסורים יתהפכו להרחבה ותענוגים, אך המשכיל יודע לנצל עת צרה כראוי, שהרי באותה שעה הרי הוא קרוב אל יוצרו ובוראו, וכמו שנאמר (תהלים לד יט) 'קרוב ה' לנשברי לב', ובדיעבד ישמח על הזכות שנפלה בחלקו להיות קרוב אל השכינה, וידע כי לא יאריך הזמן וכבר ימצא עצמו מחוץ לצרה, ע"כ ינצל וישמח בכל רגע שהוא עדיין קרוב אל ה' בקירבה עצומה.ט.

על פלוני שעבודתו לפרנסה איננה נותנת לו זמן לנשימת אוויר... ומאז מהלך האברך מאושר ושמח בבוא הרווחה לביתו. הרי לך כמה סיבב הקב"ה, כי כל ה'פרסום' שפרסם עצמו בכל מיני כתבי עת וכיו"ב לא הביאו לו אפילו דאלער אחד, מה עשה הקב"ה, הכניס 'דמיונות' בלב בנו - להרגיש עצמו 'בעל בעמיו', ולשם כך מילא את ארנקו בקרעדיט קארדס ישנים וגרר את אביו ה'מאבד' אל ה'מוצא' ושם 'מצא' את פרנסתו ברווח.

ח. משל למה הדבר דומה, כמו ה'קפיץ' (ספרינג) אשר מתרחב ומצטמק לפי ידי הממשמש בו, והנה כמה שתדחקהו הדק היטב היטב - אזי כאשר תעזבהו יקפוץ ה'קפיץ' למעלה למעלה, וירידה זו צורך עליה. על זה הדרך בעת ש'דחוק' לאדם מאד מאד כל זה הכנה הוא לטובה והרחבה עצומה שבוא אליו בקרוב ממש. ט. וכבר נכנסו אל הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל 'אב ובן' כב' שבועות קודם פטירתו לעלמא דקשוט, ובכה האב לפניו שהבן מרגיש כי רודפים אותו בכל מקום אשר הוא הולך ומר לו עד מאוד, א"ל רבי אברהם פ"א בשנה נצטווינו להרגיש טעם מרור - בליל הסדר. אבל בכל השנה אין כל טעם ועניין להרגיש טעם מרירות, לכשתתבונן תראה כי הכל מתוק וטוב הוא.

ואכן, לכל צער וחלישות הדעת שעוברים על האדם - עצתו אמונה, כי באמונה עזה ותמה שהכל לטובתו יצא מצרה לרווחה ומאפילה לאור גדול. וכן איתא מהרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (בהעלותך תרע"ז) על מה שאמרו חז"ל ש'חלשה דעתו' של אהרן... וז"ל. וכן בקין מצינו שחלשה דעתו כדכתיב (בראשית ד ג) 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך', המפרשים הקשו למה לא יחרה לו מאחר שראה שמרחקין אותו, כדכתיב 'ואל קין ואל מנחתו לא שעה'. אך היה צריך לקבל הכל באהבה, כדכתיב 'אם תיטיב

הרועה אותי מעודי - ללכת בתום אחר ה' כצאן אחר הרועה

בפרשתן (פח טו), 'ויברך את יוסף ויאמר האלוקים אשר התהלכו אבותי לפניו, אברהם ויצחק, האלוקים הרועה אתי מעודי עד היום הזה'... ומבאר ה'אור החיים' הק' וז"ל. (הזכיר זכות אבות 'אברהם ויצחק', כי בזה) התחיל לעורר האהבה של הקדמונים, כסדר תפלת 'שמונה עשרה' שמתחילין בזכרון 'זכות אבות' (ואח"כ מתפללין). (הוסף) והזכיר גם כן זכותו בהצנע,

ואמר 'האלוקים הרועה אותי', כאן רמז זכותו, ומדי זכותו - כי הוא יעקב היה מתהלך לרצונו יתברך בשה לפני רועה הרועה אותה, ואחר שסדר זכות אבות התחיל להתפלל 'המלאך' וגו'. וכבר אמרו, כי לא רק 'זכות היא לו' לאיש המאמין אלא 'אשריו וטוב לו' בהיותו מהלך אחר הבורא בתום ושלוות הנפש" כאותה צאן המחלבת אחר הרועה בהשקט ובבטחה - שאין לה כל דאגה אודות מזונה ולעולם לא תחשוב מה ייעשה

שאת', ואיתא בגמרא (ברכות ס:) כל מה דעבד רחמנא לטב עביד, והיה עליו לדעת שכן הוא תהלוכות העולם הזה שמנסין את האדם על ידי חולשת הדעת, עכ"ל. והכלל ידוע, שכשידע האדם משמשים עבורו כ'נסיונות' בעולם הזה, יוקל עליו לעמוד בהם בגבורה.

י. ידועה בזה הנהגת הרבה צדיקים שלא להרבות בהשתדלות בשום ענין שבעולם, והיו אומרים 'מ'דארף זיך לאזן פירען' (לתת עצמו בידי הבורא שינהיג אותו כרצונו), וכן הובא על הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (אמרי הרי"ם, שלח בהערות) פ"א אמר אין זו הדרך שלנו... הננו הולכים אחר רצון השי"ת **כצאן אחר הרועה**.

יא. מסופר על הרה"ק רבי יוסף מאיר ממאכניווקא זי"ע, שבינקותו בהיותו כבן שש נכנס פעם אל זקנו הקדוש הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע, וזקנו שאלו על מעשיו באותו היום, ענה הנכד היום הלכתי לבקר ב'שוק הבהמות', כי שמעתי אומרים שאליהו הנביא נמצא שם וגבר חפצי ורצוני לראותו. אמנם, חיפשתי בכל השוק ואף עליתי על עמוד גבוה, ובכל זאת לא עלתה בידי לראותו, רק 'מוסר' אחד לקחתי משם, כי ראיתי שהשוורים שאינם נכנעים תחת המוכר ומנסים בכל כוחם להישמט, הרי הם נחבלים בחבלות יתירות ומכות שלא לצורך, ואילו אלו השוורים שמסרו והכניעו עצמם נשארו בשלימות ובריאות גופם, ומזה למדתי, שהמתעקש בעת שצרה נוחתת לפתחו, ואינו מקבלה באהבה ובהכנעה, בזה הוא נחבל יותר ויותר, אך אם מקבל את הכל באהבה, באמונה שהכל מאתו יתברך, אזי תקדמנו ברכות טוב, ויינצל מכל המכות היתרות. כשמוע הרה"ק מסקווירא דברים אלו יוצאים מפי נכדו, אמר לו - בני, אם זאת למדת שם ברור לי שאף שאתה לא זכית לראות את אליהו הנביא, מכל מקום הוא ראה אותך.

בה"ב, בידועה כי היא וגורלה נתונה בידיו וכן כתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע
האמונות של ה'רועה' ושלוש עליה נפשה. (חנכה תרפ"ג) דלכן נקראו מנהיגי

יב. זה עתה שמענו מעשה מאיש יהודי מיקירי קרתא דשופריא ושמור ר' מענדל פ.
שליט"א, זיכהו השי"ת במשפחה לתפארת, בית מלא בבנים ובנות בליעה"ר,
למחייתו הוא עוסק בקניית ומכירת 'עתיקות' - ספרים וכתבי קודש, ושאר חפצי קודש
עתיקים, כשהוא מוכרם בשער גבוה יותר מכפי שקנה, ברם הדבר ידוע שבעסק הזה
אי אפשר לדעת מה יעלה בסופו, כי לפעמים יקנה ולא יהא לו שום קופצים ויהא
מונח עד... ולעיתים יעלה השער בכפל ובכפליים כשרבים יקפצו ויעמדו על המקח,
ומשל למה הדבר דומה, לפורס מצודה בלב ים שיתכן שיעלה בחכתו דגים גדולים
ומשובחים אשר עין לא ראתה... ויתכן שיעלה בידו חרס וקלשונים, כללו של דבר
שאינן בזה שום כלל... אולם השליך ר' מענדל על ה' יהבו, וכמו שכתב הרמח"ל (ד"ר
ה' ח"ד פ"ה) בעניין התפילה, כי בהתקרב האדם לעמוד לפני השי"ת וממנו ישאל כל
צרכיו ועליו ישליך יהבו יהיה זה 'ראשית כללי ועיקרי לכל השתדלותו'.

כסדר העולם גדלו הילדים והגיעו לעת דודים, ובנו בא בקשרי שידוכין עב"ג
בשעטומ"צ. כמנהג בעלי בתים חשובים קיבל ר' מענדל על עצמו סכומים גדולים
ונכבדים, אשר רק היודע תעלומות הוא יוכל להעיד כסף מנלן, כאשר כבר כתתה
פרוטה מכיסו זה עידן ועידינים, ולא נראה באופק שום מקור לעמוד במילתו. יום
רודף יום ולילה ללילה וזמן הנישואין קרב ובא, ולרש אין כל ואין זכר וסימן לממון.
בלילה שקודם החתונה קרא לבניו ולבנותיו ויאמר אליהם, הקבצו ושמעו בניי, הנה
העליתי על גבי הגליון סך כל ההוצאות הנדרשות לי ליום המחרת, וימצא החשבון
עולה לעשרים וחמש אלף דולר, עתה אניח דף זה בקרן זוית, ויחדיו נישא עיננו
למרום שיחיש לנו ישועה בקרוב. סחו ילדי בפלוליו אל ישוב דך נכלם, בורא עולם
השלם זה הבניין (וכבר פירושו 'השלם' מלשון תשלומין, שהקב"ה הוא ישלם כל ההוצאות...).

עודם מדברים את אשר על ליבם והקול נשמע בנקישות על הדלת החיצונה,
פתחו את הדלת והנה 'רבי שמעון' בפתח, והוא איש ידוע בירושלים מחשובי ונכבדי
עתו ושמנו לא יפורש מפני... אשר אף לו 'יד ורגל' בעסקי עתיקות, וישאל האיש
את רבי מענדל האם יש אצלו 'חדשות' (כשהכוונה לעתיקות' דייקא...) השיב רבי מענדל,
אדוני שמעני אין תחת ידי מציאות גדולות, אלא יש ברשותי ספר 'משנה תורה'
להרמב"ם ישן נושן מלא בהערות וחיידושים, אשר מבין השיטין נראה שמחברו היה
גאון עולם, אך דא עקא שלא נזכר על הספר שם בעליו והוא כעין 'שיטה לא
נודעת למי'... עיין רבי שמעון בספר אנה ואנה והיה נדמה לו כי יודע הוא זהות
המחבר, ושאל את ר' מענדל כמה יהא שכר התיווך באם אמצא לך קונה הגון

כי כולה טובה וברכה, מתוך ההכרה הברורה כי ה' רועי לא אחסר והנהגתו אינה אלא 'נראית' כרעה, אבל כולה לתכלית טוב היא.

לישועתך קיויתי - ע"י הקיווי והייחול תבוא ישועת ה'

בפרשתן (מט יח), 'לישועתך קיויתי ה'', פרשה זו יפה נדרשת בהלכות הקיווי והייחול אל ה'. כי הנה מתנה טובה ניתן לנו בני ישראל עם קרובו שבכל עת צרה וצוקה נקווה ונייחל אל השי"ת מתוך אמונה כי הוא 'כול'

ישראל 'רועים' (שבעה רועים במיכה ה ד) כי מדרכם להבנים בלב ישראל שיהיו נמשבים אחר השי"ת כצאן הנמשבים אחר הרועה מעצמם בלי התבוננות - רק מצד אמונה, וכענין שכתוב (תהלים לו ג) שכן ארץ רעה ואמונה. וע"כ מחמת שהבניסו אמונה בלב ישראל נקראו רועים והוא עיקר הבל, כאמרם ז"ל (מכות כד.) 'בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר (חבקוק ב ד) וצדיק באמונתו יחיה'... כי עיקר האמונה הוא שיהי' בטל להשי"ת בכל מדותיו. מעתה לא יזעף לבו על הנהגת ה' - אם היא נראית לו כ'קשה'

שישלם במיטב... הבה נסכם שתתן לי חמש אלף דולר, והסכים רבי מענדל, יצא רבי שמעון ובדק בזריזות וחקר אחר כתבי ידות אחרות להשוות את כתב היד עד שנודע לו שספר קדוש זה מיוחס להאי גאון קדמון בעל הפרי חדש זי"ע, ואלו הכתבים הם פרי עמלו בקודש. מיהר למכרו לאחד מגדולי הדור שהוא גם ידען נפלא ו'מבין' גדול בכת"י ועתיקות והלה שילם שלושים אלף דולר טבין ותקילין, הפריש לעצמו חמשת אלפים כפי המדובר ביניהם, ושילשל לידיו של רבי מענדל עשרים וחמש אלף דולר במזומן, ממש פלאי פלאות, חושבנא דדין כחושבנא דדין, והכל שריר ובריר וקיים.

ועתה בא וראה נפלאות ההשגחה העליונה, כי ספר קדוש זה שכב כאבן שאין לה הופכין בבית הרה"ח המפורסם רבי שלמה פפנהיים ז"ל וכמעט שהשליכו לגניזה אחר שלא ידע מי הוא כותב החידושים וההערות על הגליון, ופישפש ר' מענדל דנן בבית עקד ספריו של ר' שלמה ומצא את הספר הלזה וקנאו בחמישים דולר בלבד, לא זו בלבד, אלא שאחר זמן רב שלא הצליח ר' מענדל למכרו ושהה ברשותו תקופה ארוכה באין דורש ומבקש כבר הציע ר' מענדל את הספר לבנו תמורת חמישים שקלים בלבד, אלא שהלה מיאן... הרי לפנינו שכל אותו הזמן שחשב רבי מענדל הנה איתרע מזלי והוצאתי מעותיי לחינם בעד ספר זה שאפילו חמישים שקלים אינו שווה... אך האלוקים חשבה לטובה, ושמר עליו לכל יקנוהו אחרים, בכדי שיהא מוכן לשעת הכושר כשיגיע היום המיועד ויצטרך ר' מענדל למעות הרבה ויתלה עיניו למרום באמונה פשוטה ובבטחון בבורא כל עולמים.

ואין מעצור לה' להושיע ברב או במעט, אמר דוד המלך בתהילים (לג י) 'הבוטח הוא אלוקינו הוא אבינו הוא מלכנו הוא מושיענו והוא יושיענו מכל צרותינו ומלוחצינו. להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצה כל החוסים בך', וכבר

יג. וידע שבעבור הבטחון עצמו יוושע מכל מיני מצירים ומציקים, ומפורש איתא במדרש (שוח"ט תהלים כה על הפסוק 'אלוקי בך בטחתי אל אבושה'), וז"ל, ...היו שומרי המדינה עוברין ומצאו אכסנאי אחד ותפסוהו, ואמר אל תכוני כי בן ביתו של מלך אני, כיוון ששמעו כן, הניחוהו ושמרוהו עד הבוקר, בבוקר הביאוהו אצל המלך ואמרו לו 'בן ביתך' מצאנו אמש, אמר לו המלך, בני, מכיר אתה אותי, אמר לו לאו. (אמר לו המלך) אם כן היאך אתה בן ביתי, אמר לו – בבקשה ממך, אני איני בן ביתך, אבל 'בך בטחתי', שאלמלא אמרתי להם כן היו מכים אותי... אמר להם (המלך) הואיל ובטח בי הניחו לו. וכן אמר דוד 'אלוקי בך בטחתי' ובשביל כך 'אל יעלצו אויבי לי', ולא אני בלבד, אלא גם כל קוויך לא יבושו.

יד. הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע היה נוהג לספר האי עובדא בכל עת שבא לבקר את החולה. פעם שכב הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע על ערש דווי, וכבר היה מסוכן ונוטה לעזוב את העולם. מחוץ לחדרו ישבו תלמידיו ואמרו תהלים, תוך כדי ישיבתם שם, שמעו התלמידים קול חבטה עזה, נכנסו התלמידים החדרה ומצאו את רבם שוכב על הארץ, מיהרו להרימו והשיבוהו למיטתו. כעבור כמה שעות שמעו התלמידים את רבם קורא להם מחדרו, בהיכנסם ראו כי הוטב מצבו פי כמה וכמה, וביקש מהם להביא לו כוס חמין, לא עבר זמן רב ועמד על רגליו כאחד האדם.

פתח הרה"ק ואמר לתלמידיו, אסביר לכם, בשכבי על מיטתי נזכרתי במאמרו של מו"ר המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע על הפסוק 'הבוטח בה' חסד יסובבנו', שאין כאן לא סגולה לא ברכה ולא הבטחה. כי אם 'מציאות וטבע' ממש – הבוטח בה' חסד יסובבנו... ע"כ התחזקתי בביטחון, והחילותי לרדת מהמיטה, שהי' בדרך הטבע' על החסד לסובבני, אך תיכף נפלתי ארצה, עד שהחזרתם אותי על המיטה. או אז חשבתי בדעתי כי נפילתי הוכחה היא שעדיין לא הגעתי לשלימות הביטחון. לכן העמקתי ברעיוני יותר בענין הביטחון בבורא ית', עד שאירע הנס ויצאתי בריא ושלם ללא כל פגע – בבריות גופא ונהורא מעליא.

על כן זאת עשו וחיו – יבטח כל אדם בה' שיושיעו, ויקוים בו 'ואני בחסדך בטחתי' אז 'יגל לבי בישועתך' (תהילים יג ו), עוד נאמר (שם עא כ) 'אשר הראיתני צרות רבות ורעות תשוב תחייני ומתהומות הארץ תשוב תעלני'.

הזה מלא מכאובים וקשיים, אי לאו יהודי, כי אף אם גדולה צרתו הרי בביכול הקב"ה גדול ממנה, ומתוך צרתו יוציאנו מאפילה לאורה, אם אך ישכיל לומר 'לישועתך קיויתי ה'י, לבטוח בו ולהשים משענתו על ה' אלוקיו, וכך אמרו חז"ל (מנחות כט:): מאי דכתיב (ישעי' כו ד) 'בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים' - כל התולה בטחונו בהקב"ה הרי הוא לו מחסה בעולם הזה ובעולם הבא.

בספר ה'עיקרים' (ח"ד מ"ט) הקשה היאך ציוונו הבורא ליחל ולצפות לו תמיד, הא כתיב (משלי יג יב) 'תוחלת ממושבה מחלה לב', והיינו שהתוחלת והציפיה 'פרידו המחשבה, יתישו הכח

טו. הנה נהגו לשלש ולהפך הסדר לישועתך קיויתי ה', קיויתי ה' לישועתך, ה' לישועתך קיויתי, כי אנו אומרים לאדם באיזה אופן שתסתובב ולאיזה צד שתפנה הינך נצרך לחסדי וישועת ה', ע"כ קוה לו תמיד. עוד אמרו, כי ככל שמרבה האדם בתקוותו לה' הינו מתקרב אל ה' יותר, על כן בפעם הראשונה נכתבה תיבת ה' כתיבה שלישית, בשנית כתיבה שניה, ובפעם הג' תיבת ה' קודמת לכל (הגר"ז סורוצקין, אונים לתורה פרשת ואתחנן ד"ה כה' אלוקינו בכל קראנו). עוד אמרו בדרך צחות, לאלו המהלכים ומסבבים יומם וליל אודות ממונם להם אומרים, אנשטאט דרייען מיט געלט דריי מיט דעם פסוק לישועתך קיויתי, וועסט בעסער אנקומען - תחת ההילוך והסיבוב סביב הכסף עדיף שתסובב עצמך 'עם הקב"ה' בבטחון בו ובישועתו וכך תצליח יותר...

וכך מסופר על הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (תורת אבות, מעשי אבות, קלה) וז"ל. פעם אחת ראה יהודי אחד שרוי בעצב גדול ושאל אותו מה זה ועל מה זה, וסיפר לו האיש ממצבו הקשה, אמר לו מרן ז"ל, איש ישראל כשהוא שרוי במיצר צריך שיאמר לישועתך קיויתי ה', ואם מצבו נעשה חמור יותר יאמר קיויתי ה' לישועתך, ואם מצבו רע עוד הרבה יותר יאמר ה' לישועתך קיויתי... (וכלומר, שעי' כל אלו האמירות

התקוות יצא מאפילה לאורה).

מן הענין לציין מה שסיפר הגה"ק רבי שלמה קאליש זי"ע (הובא בספר הזכרון זכרון שלמה) שפ"א שהה אצל הגה"ק רבי חיים מבריסק זי"ע, ובישיבתו ב'סעודה שלישית' שמע את הגר"ח יושב וחוזר בהתלהבות עצומה כעשרים דקות לישועתך קיויתי ה', קיויתי ה' לישועתך, ה' לישועתך קיויתי...

מן הענין לציין מה שסיפר הגה"ק רבי שלמה קאליש זי"ע (הובא בספר הזכרון זכרון שלמה) שפ"א שהה אצל הגה"ק רבי חיים מבריסק זי"ע, ובישיבתו ב'סעודה שלישית' שמע את הגר"ח יושב וחוזר בהתלהבות עצומה כעשרים דקות לישועתך קיויתי ה', קיויתי ה' לישועתך, ה' לישועתך קיויתי...

ויהליאו הנפש', ואם כן האיך נאמר שהתקווה והתוחלת טובים הם למאמין, עד שיוהיר הנביא על זה כל כך, כדכתיב (הושע יב ז) 'וקווה אל אלוךך תמיד', וכן רבות בספר תהלים (בו ועוד). אלא, כי רק התקווה לדבר שהמקווה מסופק אם הוא יגיע או לאו תפריד הנפש לחשוב מחשבות כדי להשיגו, אבל התקווה לדבר שהאדם מובטח בו שיבוא כמו המקווה בלילה שיבוא אור הבוקר - לא יפריד הנפש, אלא ישמחה בהיותה משערת ומרגשת כבר מעתה את הטוב המיוחל. בזה האופן ראוי שתהיה התקווה לה', שיהיה בוטח בו בטחון שלם שישלים תקוותו בלי ספק, כי הרי היכולת ביד ה' להביא הישועה ואין מי שיעכב על ידו, לא כמי שמקווה לדבר שמסופק בו אם יגיע אם לאו, והתקווה הזאת תחזק הלב ותשמחהו^{טז}, ולכן כתיב (תהלים לא

בה) 'חזקו ויאמין לבבכם - כל המייחלים לה', וכתיב נמי (ישעי' מ לא) 'וקוי ה' יחליפו בח', כי הייחול לה' מחזק את האדם... התקווה והתוחלת אל השי"ת הוא דבר יותר מעולה מכל התהילות שישבח האדם להשי"ת, עכ"ל^{יז}.

ובפירושו נאמר בקרא 'הבוטח בה' חסד יסובבנו', והיינו שע"י הביטחון מסובב האדם בחסדים מגולים. ולאו דווקא בצדיקים נאמרו הדברים, אלא כל המרבה באמונה וביטחון הרי זה משובח, ואפילו אם אינו ראוי ואינו כדאי. כמאמר חז"ל (מדרש תהלים לב יב) 'והבוטח בה' חסד יסובבנו - ר' אלעזר בשם רבי אבא אמר אפילו רשע בוטח בה' חסד יסובבנו'. ואין לך אדם מישראל שבידו לומר עדיין אינני במדרגה הראויה להיכנס בשערי מידת הביטחון כראוי^{יח}, כדכתב הגה"ק

טז. וכיוצא בזה מתאמרא בשם הגה"ק הגרי"ז מבריסק זי"ע על הפסוק (תהלים לו ד-ג) 'בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה, והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך', שהפסוק השני מדבר על מדרגה גבוהה יותר בביטחון - שכל כך בטוח הוא בישועת ה', שכבר עתה הינו מתענג כאילו כבר באה אליו הישועה, ובזכות זה אכן ויתן לך משאלות לבך'.

יז. על פי זה מבאר את הפסוק (תהלים עא יד) 'ואני תמיד איחל והוספתי על כל תהילתך', והרי א"א להוסיף על תהילות ה', כמו"ש (שם קו ב) 'מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל תהילתו'. ובכלל הרי תהילות הללו הם 'בבל תאמר' (מגילה יח.), אלא, כי בהיותו מייחל לה' יתברך תמיד, הוא מוסיף (בעצם הייחול) על כל התהילות שאפשר שיהלל האדם את השי"ת. וכן אמר דוד המלך (תהלים סה ב) 'לך דומיה תהילה ולך ישולם נדר', והיינו ש'התקווה והתוחלת' לה' נחשבת כמו שעומד במובחר שבמקומות - בית המקדש, ומקריב קרבנות מובחרים שבקרבנות - 'קרבן נדר' שלא בא על חטא... יח. הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע מביא שהגה"ק רבי אליהו (הגר"א) זי"ע אמר לו על הכתוב (תהלים לד כג) 'ולא יאשמו כל החוסים בו', לא אליהו ולא חיים רק

רבי אלחנן ווסערמאן זי"ע הי"ד (קובץ הערות, בסה"ס דוגמאות לביאור אנדות ע"ד הפשט סי' ה' סעיף א') כתיב (תהלים לב י) רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו, ודרשו במדרש (איכה רבה ד כג) 'סמוכין' לומר שאפילו רשע הבוטח בה' - חסד יסובבנו, ומבאר ה'קובץ הערות' דאם לא בן לא משבחת כלל למידת הבטחון, כי הלא אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז ט), ואם כן כל בר ישראל, יהיה מי שיהיה, יש לו לבטוח בה' וכך יוכה שחסד יסובבנו.

הבמעשי ידיך ארנן - השפע הבא ע"י התפילה בפרשתן (מח כב), 'ואני נתתי לך... אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי', ובתרגום תרגם בצלותי ובבעותי ולכאורה מדוע שונים דברי התרגום מהמקרא, אלא כך הוא ביאור הדברים עפ"י הירוע שהתרגום אינו מפרש רק 'פירוש המילות' גרידא כלשון המקרא.

אלא בא ללמדנו את תוכן הענין המסתתר תחת תיבות המקרא (ע"י עבוד"י תרומה ד"ה ונעדרתי), וכלומר, כי וודאי 'בנגלה' הייתה מלחמתו בחרב וקשת בפועל ממש, והיה נראה שהחרב והקשת הם העורכים את המלחמה והם המנצחים, אך האמת שאין הקב"ה חפץ עשות 'נס גלוי' לכן הוכרח להשתמש בחרב וקשת, ואין החרב והקשת אלא ה'מסתירים' את עורכי המלחמה באמת, ומי הם עורכי המלחמה, זאת 'מגלה' לנו התרגום - בצלותי ובבעותי, שיעקב התפלל על נצחוננו במלחמה ושם כבר פעל את הנצחון... כי בעולם הזה אי אפשר לפעול מאומה מבלי התפילה. ולא היה הנצחון בעת המלחמה כשהשתמש בחרב וקשת רק בעת התפילה בקרן זווית כשהתפלל"ש.

וכבר האריכו חז"ל בשבחה של תפילה כי מבלעדי כוחה אי אפשר להשיג מאומה, ועם התפילה לא יבצר ממנו

כל החוסים בו, היינו שלא רק ליחידי סגולה שייך לחסות בה', אלא לכל בר ישראל באשר הוא - 'כל' החוסים בו (בספרו של תלמידו 'אמרי יעקב' הובא בספר הבוטח עמ' קל"ג). יט. על כן אמרו המושלים בשם הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע משל למה הדבר דומה, לאחד שהיה מהלך בתוככי יער עבות, ורק מקלו בידו, בתוך כדי הילוכו הגיח לעברו דוב אשר רצה לטורפו ולאכול את בשרו, הרים האיש את מטהו והעמידו כאילו קשת בידו והוא עומד לזרוק את החץ, ואכן, באותו הרגע נפל הדוב לארץ ללא רוח חיים, התמלא האיש שמחה, והחל להלל את המקל שבידו על שהצילו ממוות לחיים, עבר שם אחד ואמר לו, שטיא, וכי תעלה על דעתך שהרגתו במטך, לא כי, אלא על עץ גבוה בסמוך אליך עמד צייד וקשתו בידו, וכראותו היאך שהדוב מתקרב אליך ירה בו חץ ומזה נפל הדוב מת, ולענייננו יאמר, מי שאינו מבין שכל הקורה עמו על פי מעלה הוא - שמשם באים כל ה'חיצים' הן לטוב הן למוטב,

יותר ומתפלל יותר מעמקי לבבו כך יותר תעלה התפילה למעלה למעלה (ובחי שרה כתב ו"ל, כמה שהלב נרגש ומתעטפת עליו נפשו ביותר כך בוקעת התפילה למעלה יותר).

יהי כבוד חברך - זהירות בכבוד רעהו

עוד מצינו בענין הזהירות בכבוד רעהו, בדברי ה'אור החיים' הק' (מה בו ד"ה ראיתי לתת לב) שמקשה מדוע לא חש יוסף על צער אביו, ובמשך כל הכ"ב שנים שהיה רחוק מבית אביו לא שלח איגרת להודיעו כי 'עוד יוסף חי', בשלמא בהיותו עבד בבית פוטיפר וכל שכן לאחמ"כ כששהה בבית האסורים, לא היה הדבר ביכולתו, אבל משעלה לגדולה וישב על כסא המלכות מדוע לא כתב לו הלא ידע גדול צערו של אביו. ומבאר ה'אור

דבר, ותדע שזה כל כוחו של אדם בעולם הזה - ברוחניות ובגשמיות, בפרנסתו וכל הצטרבויותיו, ובוה פירשו את המיון המתפלל למי שמחזיק חרב וקשת, כי כמו שאיש הצבא לא יוכל לעמוד ולהתקיים אפילו שעה אחת בלעדי כלי הוין - החרב והקשת, כי היאך יעמוד בשדה הקרב מבלי כלי זינו, כך אין לו קיום ליהודי מבלי כוח התפילה - כגיבור ואיש מלחמה מבלי כליוי.

עוד מצינו להרה"ק השם משמואל' ז"ע בשם אביו הרה"ק האבני נזר ז"ע (שם משמואל חיי שרה, ר"ה כסלו תרע"ב, תנוכה תרע"ה ליל ג) שביאר דמיון התפילה לחץ וקשת, כי ככל שהקשת מתוחה יותר לאחור כך יותר יבקע החץ ויעוף יותר למרחוק, כיו"ב ככל שלבו דחוק ומוצר

הרי הוא דומה ממש לזה שהיה מהלל למקלו על שהצילו, ולא שם על לבו שיש אחד ממעל שעשה הכל.

עפ"י אלו הדברים מבאר ה'בן איש חי', שיעקב אבינו אמר לבניו, אל תדמו בנפשכם - שבמקלכם וכלי זיינכם ניצחתם את אנשי העיר 'שכם', לקחת אותה מיד האמורי, לא כן, אלא 'בצלותי ובבעותי' - התפילה לבורא כל עולמים היא אשר ערכה את המלחמה ועשתה הנצחון.

יודועים דברי הגה"ק החזו"א ז"ע, שיעקר ההשתדלות היא התפילה, אלא שלפעמים נדרש מן האדם גם לעשות פעולה בפועל, אבל לעשות הפעולה ולא להשתדל בתפילה באופן זה בוודאי לא עשה את המוטל עליו לעשות, ולא יצא ידי חובתו (מעשה איש ח"ז קג).

כ. עוד אמרו לבאר את הדמיון של חרב וקשת ל'תפילה', כי כמו ש'חץ' היוצא מן הקשת יהרוג את מי שפגע בו, מבלי כל הפרש והבדל אם הזורק את החץ גדול או חרש שוטה וקטן הוא, גיבור או חלש, כי החץ עצמו יפעל פעולתו, כיוצא בו ממש היא התפילה, ממי שתבוא בכוחה לפעול פעולות כבירות - לשנות הטבע ולבטל הנגזר, להריק שפע ברכה עליונה ברוח ובגשם.

החיים' שחש על כבוד אחיו מלביישם לפני יעקב וכל זרעו, ע"כ סבל שישאר אביו בצערו מלביישם, וכבר אמרו 'מוטב שיפיל אדם עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו' (ב"מ נט.)^{כא}. ואף כשכבר ירד יעקב למצרים ודר בה במשך י"ז שנה, הרי בכל אותם השנים לא נכנס יוסף אצל אביו (פסיקתא רבתי פ"ג י) שמא ישאלהו

ואם כבר נכשל חלילה בעון זה צריך ליהדר מאד לבקש מחילת הנפגע ולשמוע מפיו שהוא סולח לו, דבלאו הכי לא יוכל לזכות לכפרה על חטאו, נוראות

כא. בפרשתן (מח יד), 'שיכל את ידיו', ידוע הביאור בשם הגר"ח מוואלאז'ין זצוק"ל שיעקב אבינו רמז בכאן, כי הנה, ראובן העומד אל מול שמעון, הרי ימינו של ראובן כנגד שמאלו של שמעון, ואילו שמאלו של ראובן הוא לנוכח ימין של שמעון, והרי 'ימין' הוא צד החזק באדם, ושמאל הוא הצד החלוש. וכך הוא דרכו של עולם, על 'צד שמאל' של רעהו – בענינים שיש לו בהם 'חולשות', הן ברוחניות והן בגשמיות, יביטו עליו ב'עין ימנית' – דהיינו בחזקה ובדקדוק, לידע את כל פרטי חולשותיו, בטוב טעם ודעת, ואילו על 'צד ימין' של רעהו – בעניינים שהוא חשוב ומצליח הן ברוח הן בגשם, על זה יביטו ב'עין שמאלית' – דהיינו שאין מחשיב זאת כלל וכלל, ולא עוד אלא שעל הצלחותיו יביט בצרות עין, ואינו מרבה לשבח על כך לא בפה ולא בלב, ולכן 'שיכל את ידיו' ללמדנו, שנעמיד ימין כנגד ימין ושמאל כנגד שמאל, והיינו שעל חלק הטוב והחשוב של הזולת נביט ונתבונן בעין ימנית, בהנאה ובהרחבה, לשבחו ולפארו, ואילו על ענייני 'שמאל' לא נביט כי אם בעין שמאלית, כלומר בהבטה חלושה ורפה, שלא להתבונן ב'חסרונות' רעהו יותר מידי.

עוד ביאור שמעתי מהגה"צ רבי מנחם מנדל מענדלזאן זצוק"ל רבה של קוממיות, שפעם שאל אחד מה'בעלי בתים' את אביו הגה"צ רבי בנימין מענדלזאן זצוק"ל (בעת שיעורו לבעה"ב בקוממיות), מדוע 'שיכל את ידיו' ולא החליף ביניהם את מקום עמידתם, ענה לו הגר"ב, דזה ברור שהיה וויכוח בין יעקב אבינו ליוסף ב'שיטות' בעבודת ה' איזה דרך ישרה היא שיבור לו האדם (כמבואר בספרים הקדושים), ולדורות למד אותנו יעקב אבינו כאשר יש וויכוח בינך לבין רעך, אל תבלבל אותו שיודה וילך כדרכך, אלא הנח לו, שישאר לעמוד על מעמדו, ושנה והזז את עצמך, על כן השאיר את אפרים ומנשה כמו שהעמידם יוסף, ושיכל את ידיו שלו.

כב. עובדא הוה אצל כ"ק אאדמו"ר זי"ע (יומ"ד י"ד טבת) באחד השנים ב'ראש השנה', בעל התוקע בבית מדרשו (בבני ברק) היה יהודי חשוב ובר אוריין, ושמו היה הגה"ח אליעזר לעזער זצ"ל, שנה אחת בהגיע התקיעות, אחר שר' אליעזר כבר

כתב רבינו בחיי (בפרשתן) על הכתוב (ג) שנראה בזה שהיה להם ריצוי מיוסף, (י) 'ויבך יוסף בדברם אליו, וזל"ק 'והנה אחיו [השבטים] בקשו ממנו [מיוסף] מחילה, ולא ביאר הכתוב שמחל להם, וכבר ביארו חז"ל, שכל מי שחטא לחבירו ועשה תשובה אינו נמחל לעולם עד שירצה את חבירו, ואע"פ שהזכיר הכתוב (פסוק כא) 'וינחם אותם וידבר על לבם',

שנראה בזה שהיה להם ריצוי מיוסף, מכל מקום לא ראינו שיוזכר הכתוב מחילה ביוסף, ולא שיודה להם שישא פשעם וחטאתם, ואם כן מתו בעונשם בלא מחילת יוסף, ואי אפשר להתכפר עונם רק במחילתו, ועל כן הוצרך העונש להיותו כמזכיר חטאתם להפקד אחר זמן בענין עשרה הרוגי מלכות^{יג}, עכ"ל. אמנם

בירך בקול ובהתלהבות דקדושה את הברכות בקול רעש גדול - 'לשמוע קול שופר', 'שהחיינו', לקח את השופר אל פיו, אך לא הצליח להוציא אפילו תקיעה אחת כראוי, אחר שניסה כמה פעמים וראה שאינו משמיע כי אם קול הברה בעלמא עשה סימן לאאדמו"ר שיביאו עוד 'בעל תוקע' אל הבימה, אאדמו"ר לקח ממנו את השופר מידו, ניסה לתקוע, ואף הוא לא הצליח כלל (אאדמו"ר לא היה יכול מעולם לתקוע בשופר כראוי אף לא בימי אלול), או אז נתנו את השופר לאחד מומחה אשר תקע את התקיעות כולן כדת, לאחר התפילה אמר לי אאדמו"ר, ידעתי גם ידעתי כי אינני יכול לתקוע, אלא שחשבתי בעצמי שר' אליעזר יכול להישבר ברוחו בראותו ש'ביום הזיכרון' לא צלחו תקיעותיו, על כן לקחתי מעמו את השופר, בכדי שינחם עצמו בראותו כי אף הרבי בכבודו ובעצמו לא הצליח לתקוע, וחייטה נפשו בגללי.

[ואם יבוא ה'חכם' וישאל, היאך עשה כן, הרי זה 'הפסק' בין הברכות לתקיעות שלא לצורך כלל, היה עליו לתת מיד לבעל תוקע המומחה, תשובתו, במה שהיה הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצוק"ל לומד תדיר מדבריו של הגה"ק רבי עקיבא אייגער זי"ע, הפוסק להלכה, שבאם יצא למשרטט 'בספר תורה' שורות בעיקום, הרי זה כשר ובלבד שהסופר יכתוב את הכתב עקום יחד עם שורות השרטוט, ואמר הגאון ר"א, דכאן חזינן שפעמים העקמימות היא היא הישרות, כך לדין נמי - אין לך ישרות גדולה מעקמימות זו - כי באה למנוע צער ומכאוב מלב יהודי].

כג. החיד"א מביא מעשה שהיה עם מורו ורבו ה'אור החיים' הק' זי"ע, שאחד מראשי הקהל ומקורב ביותר למלכות זלזל ובייש אחד מחכמי ורבי העיר. קרא לו האור החיים לתווק את השלום - שימחל לעשיר, אמר לו החכם למה יטריח הרב לדבר על לבי דברי פיוס, הרי מיד בעת שביזה אותי כבר מחלתי לו במחילה גמורה. כי איתא בזוהר הק' (עיי' עשרה מאמרות לרמ"ע מפאנו חיקור דין ח"ג פ"ב) שעוונותיהם של ישראל מכבידים כביכול על השכינה הק', ולא רציתי שעוון היהודי שביזה אותי יכביד עוד על השכינה הק', לכך מיד סלחתי לו שלא יחול העוון אף לא לרגע,

וכלל לא היה איזה 'צער השכינה', קילסו האור החיים ביותר, ובזה מבאר החיד"א שלכן 'המעביר על מידותיו מעבירין ממנו כל פשעיו', מטעם מידה כנגד מידה – כמו שהוא היקל מצער השכינה במחילתו למי שפגע בו, כך מידה כנגד מידה מעבירין ממנו כל פשעיו להקל מהשכינה את 'משא סבלה' מעוונותיו של אדם ('דבש לפי' מערכת מ אות כג, ומביאו גם בספרו 'מראית עין' ד' פעמים, הוסיף שם ('ר"ה יז). וכבר כתבתי שאני כותב זה הרבה פעמים להיותו יקר הערך, ודברי מוסר צריך לחזור עליהם לעורר הלב ליראה את ה', וכולי האי ואולי...).

ומה רב טובך אשר צפנת ליראיך אם מחל ושתק, שזוכה ליגילוי אליהו' כמו שגילה אליהו הנביא בעצמו ('מס' כלה רבתי ד לא) אמר אבא אליהו זכור לטוב, לעולם אין התורה מתפרשת אלא ממי שאינו קפדן, ואף אני איני נגלה אלא למי שאינו קפדן. ויש להסמיך מה שאמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, שלהתאפק פעם אחת מן הכעס חשוב יותר מגילוי אליהו אלף פעמים, והיינו שהעיקר הוא שלא להקפיד כלל. ובאמת, אלו הדברים חוזרים ונשנים ב'מציאות' החיים תמידין כסדרן עד היום הזה, שמניעת המחילה גורמת ח"ו... והמחילה מביאה ישועה רבה בבני חיי ומזוני, ובכל טוב.

הרה"ק משינאווא זי"ע היה מקפיד מאד מאד שלא לטבול במקווה שכבר טבל בה מאן דהוא, פעם אחת בימי שהותו בעיה"ק צפת ביקש לטבול במקווה טהרה, הלך הבלן ומילא עבורו את בור הטבילה במים חדשים. אלא שיהודי אחד מיהר לטבול באלו המים טרם טבילתו של הרה"ק – טבל, עלה ונסתפג כאילו לא אירע דבר. והנה, אך הכניס הרה"ק את כף רגלו לתוככי המים, נודעק, מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו להיכנס ולטבול לפני במקווה... כה המשיך ושאל. ולא קיבל מענה לשאלתו כיון שהבלן לא רצה להודיעו מי היהודי שנכנס, הואיל ויהודי זה חשוך בנים היה, וחשש שלא תזיק לו קפידתו של הרבי וכבר לעולם לא יהיה לו זש"ק. משנשאל שוב ושוב ענה לרבי מיהו הטובל, הורה הרה"ק שיביאווהו לפניו, ומשבא שאלו - 'אתה הסכנת לטבול במקוה לפני בואי', ויען היהודי ברעדה ופחד כשארכויותיו נקשן דא לדא... הן... הן... אמר לו הרה"ק, אם כן, בזאת השנה פקוד תפקד בבן זכר, ואכן, לפקודת השנה נולד לו בן, והרה"ק הוזמן להיות סנדק ל'רך הנולד', בסעודת הברית פתח הרה"ק משינאווא זי"ע וסיפר לנוכחים את כל דבר המעשה, והוסיף, לא היה כאן כל מופת או שידוד מערכות הטבע, אלא שבאותה שעה כמעט ובאתי לכלל כעס... ובכוחה של התאפקות להשפיע שפע ישועות גדולות למעלה מדרך הטבע, ו'כמתנה' נתתי כח זה להאי גברא ש'זיכני' בכל מעשה זה, ואכן ברכה כזו פעלה את פעולתה כהוגן. לדידן ייאמר, שאם אין כאן כל מופת הרי וודאי שזה שייך אף לדידן, ואף אם אין לנו 'קפידא' כזאת במימי המקווה,

כאשר ימחל לרעהו בלב שלם ירוויחו שניהם ויבואו על שכרם בברכות שמים ממעל בבני חיי ומוזני וכמ"ס¹.

חמור גרם - עיקר מעלת האדם ושכרו על עמידתו בנסיונות החומר
 בפרשתן (מט יד), 'יששכר חמור גרם',
 איתא מהרה"ק ה'נועם
 אל'מלך' זי"ע (ריש פרשתן) שכאן למדנו
 כלפי כל ה'נסיונות' כי הם נראים
 במחשיבים לאדם, אבל באמת אור גדול
 יש בהם. ולא יתלונן לומר, מה אעשה
 ויצרי מתגבר עלי להבשיל אותי בכל
 אשר יובל, כי דייקא על זה ישולם שכרו
 ממעל, וכה אמר הנו"א, שלכאורה עלינו
 להתבונן מדוע מעניק הקב"ה שכר לבני

הבה נפעל ישועות כגון דא במה שהננו כן מקפידים, וכגון כשבא מאן דהו וגמר את כל הדגים לפני בואנו וכו' וכדו', או לקח לנו את החפץ שחשבנו שהנה ואנו משיגים אותו... אם נשתוק לו נזכה לישועות למעלה מן הטבע כגון דא (הרה"ק ה'אמרי חיים' שמע סיפור זה מפי הילד שנולד מאותו מופת. והיה אומר כי מעשה זה גדול יותר מ'תחיית המתים' - ואולי יש לבאר, כי 'תחיית המתים' עושה הקב"ה, ואילו ההתאפקות מכעס מעשי האדם עצמו הוא).
 כד. בענין בין אדם לחברו, בפרשתן (מח ז) 'ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בארץ נענע בעוד כברת ארץ לבוא אפרתה ואקברה שם בדרך', וברש"י, 'ולא תאמר שעכבו עלי גשמים מלהוליכה ולקברה בחברון, עת הגריד היה שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה, ואקברה שם - לא הולכתיה אפילו לבית לחם להכניסה לארץ, וידעתי שיש בלבך עלי, אבל דע לך שעל פי הדיבור קברתיה שם'. וצריך ביאור, מדוע הוצרך לומר - שלא הייתה זו עת גשמים, וכן שלא מתה בריחוק מקום אלא קרוב לבית לחם, מדוע לא סגי לומר שעשה כן על פי הדיבור ותו לא.

מכאן למד הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ('שיחות מוסר' תשל"א - תשל"ג מאמר כו) שאם 'נצייר' לעצמנו ונעמיד כנגד עינינו את ה'מחזה' הלזה, כאשר יעקב הולך בדרך וליבו מלא צער ויגון על רחל שהלכה לעולמה בקיצור ימים ועוד בזמן שמחתה, והוא מטופל 'בפמליה' גדולה של כל בני משפחתו, ואף תינוק בן יומו יתום מוטל עליו, ועליו לשאת את רחל לקבר עולם, והגשמים מזלפים על מיטתה, הדרך כולה מלאה בוץ ורפש, ומתנהל לאיטו עקב בצד אגודל מחמת השטפונות וריבוי הטף והמשפחה, ויודע הוא שיש עוד דרך רחוקה לפניו עד שיגיע לבית לחם שם יוכל לקבור את אשתו, הרי ברור שהרבה 'תירוצים' ונגיעות עומדים כנגדו שלא לקחת אותה לשם, ובדואי אף 'ישמע' בת קול שתאמר לו לעשות זאת... ועל כן לא היה יכול יעקב לומר ליוסף על פי הדיבור קברתיה שם, אם לא שיקדים לפניו שהיה בקרבת מקום לבית לחם ולא ירדו גשמים, ממילא לא היה לו שום נגיעות, ובזה מובטח הוא שהבת קול ששמע אמת לאמיתה היא, ואנוס הוא על פי הדיבור.

לבו, 'וארשת שפתיו בל מנעת סלה' - שלא מנעת ממנו לדבר בשפתיו כרצונו, בל זאת עשית לטובת האדם כי תקדמנו ברכות טוב - פי' עי"ז שיש בחירה לאדם כשהיצה"ר מסיתו, והוא כובש את יצרו, עי"ז יקדמנו השו"ת ברכות ושבר גדול. וזהו פי' הקרא 'יששכר חמור גרם' - פי' יש שכר לאדם, ע"י שהחמור הוא הגוף - החומר, חומד ומתאווה, והאדם משבר כח תאוותו. הוא גורם לו לשכר הגדול כ"י.

ויתחזק ישראל - יתחזק מכאן ואילך והבא ליטהר מסייעין בידו

בפרשתן (מח ב) 'ויתחזק ישראל וישב על המטה', כתב 'בעל הטורים' על פסוק זה, ב' במסורה, הכא - 'וישב על המיטה', ואידך 'והמן נופל על המיטה' (אסתר ז ח), 'שהצדיקים אפילו כשהן חלשים מתחזקים שנאמר 'ויתחזק ישראל וישב על המיטה', והרשעים אפילו

ישראל על קיום המצוות, והרי מצד השכל והדין מחוייבים הם (במצוות ה') שהבורא ית"ש ויתעלה בראם לכבודו, ואין אנו מספיקים להודות על אחת מאלף... על הטובות שעשה עמנו (וכמאמר התנא אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת). אלא, כי עיקר קבלת השכר הוא מצד שהבורא ית"ש נתן בנו יצר הרע המסית אותנו בכל עת ורגע, ומתגבר עלינו להתאוות תאוה, ולהרהר חלילה בעבירה, וכל יצר מחשבותיו רק רע כל היום. והאדם עומד כנגדו, ובתחבולות יעשה מלחמה נגדו, להזהר ולהשמר מכל דבר רע, מהניפות ושקרים וליצינות ולשון הרע ותאות והרהורים והדומה להם, לזה צריך מלחמה ועבודה רבה לשבר כח התאוות היצה"ר, וזהו עיניו וסיגוף גדול, ע"ז הננו מקבלים השכר... וזהו (פי' הפסוק תהלים כא ג) 'תאות לבו נתת לו' - זה שנתת לאדם הבחירה שיעשה כתאות

וללמדנו ארחות חיים, כי פעמים שהאדם נדמה וברור לו שמותר הוא מן הדין לפגוע בזולת מכל מיני סיבות, ואף מרגיש כמין 'בת קול' לעשות זאת... אזי תחילה וראש יבדוק עצמו בשבע בדיקות וחקירות כמה נגיעות יש לו בדבר עד שכל הסימנים מן השמים והבת קול אינם אלא מליבו המשוחד ונגוע... ורק לאחר שסילק כל נגיעה שהיא יתיישב היטב בדעתו כדת מה לעשות.

כה. רבים מקשים על לשון הפסוק 'וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה, ויט שכמו לסבול', ואינו מובן, שאם ראה שהמנוחה טובה היא, מדוע ויט שכמו לסבול, אדרבא היה לו לנוח ולהתענג מן המנוחה כי טוב, והרבה תירוצים נאמרו בזה, ואמר הגה"צ רבי יהודה לייב הלוי אשלג זי"ע בעל ה'סולם' (על הזוה"ק), דכתב הרמב"ם (סוף הל' איסורי מזבח ז יא) 'והוא הדין בכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב, שיהיה מן הנאה והטוב, אם בנה בית תפלה יהיה נאה מבית ישיבתו, האכיל רעב יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו, כיסה ערום יכסה מן היפה שבכסותו, הקדיש דבר

בתוקפן הן נופלים, שנאמר 'והמן נופל' ישעיה ס כא) - שלא להיות נפול בעיני על המיטה'. לדין ייאמר, הבה נלך עצמו כ'המן' ל"ע, אלא גם בעת הירידה ברכי הצדיקים (שהרי 'עמך כולם צדיקים', להתחזק ולא להתייאש).

יקדיש מן היפה שבנכסיו, וכן הוא אומר (ויקרא ג טז) כל חלב לה", והיינו שעל האדם להקדיש לשמים את המובחר, כיו"ב, כאשר ראה יששכר את טובתה של המנוחה, לכן מיד 'ויט שכמו לסבול' - להעלות לשמים את הטוב והיפה בקבלת עול תורה ויראת שמים (סיפר הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א, שחזרו על מאמר זה בפני הגאון בעל ה'חזון איש' זי"ע, ומאד התפעל ממנו, ובמשך ב' חדשים שאל את הנכנסים אליו האם כבר שמעו כבר את ה'ווארט', מעשה איש ח"ו עמו' סד).

ידוע ביאורו של הגה"ק החזו"א זי"ע בפסוק זה, כי לא תחשב 'מנוחה' אלא הבאה אחר יגיעה ועבודה קשה, כי בלאו הכי - אף אם נראה לו שטוב לו והוא חי חיים טובים, אין זה מנוחה אלא 'שעמום'... ולכן כש'וירא מנוחה כי טוב' ונתאוה לזאת המנוחה, לכן 'ויט שכמו לסבול' - לסבול עול תורה ומצווה, ובזה יזכה למנוחה טובה בזמנים הראויים לה, ואין צריך להאריך לחזק ידי העוסקים בתורה, שידעו כי רק מנוחתם היא נקראת מנוחה, ולא של אלו הבטלנים מן התורה, החיים בלי עול ל"ע... ובתוכחת מוסר אמר הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל, שאם האדם רואה את המנוחה כי טוב ומשום הכי פורק מעליו עול מלכות שמים ח"ו, אזי בע"כ 'ויט שכמו לסבול' - עול דרך ארץ, דהא בהא תליא, שאם יתייסר מעול התורה יסורו מעליו ויתבטלו כל שאר חבילין דמעיקין, אבל אם חלילה יבחר במנוחה אז ימצאו לו כל מיני דאגות ויסורים, כי האדם לעמל יולד, ואם הוא עמל בתורה שוב אינו צריך לעמול בדברים אחרים.

כו. הנה הפרשה וחומש בראשית מסתיימים ב'ויישם בארון במצרים', ומיד אומרים 'חזק חזק ונתחזק', ולכאורה קשה, דכלל מסור בידינו שלא לסיים פרשה או כל דבר בענין שאינו טוב, ובוודאי שפטירת יוסף הוא דבר שאינו טוב, אלא, כי בוודאי דבר טוב יש כאן... שאעפ"י ש'וימת יוסף' ולא עוד אלא ש'ויישם בארון' והיכן - 'במצרים', מכל מקום מתחזקים - 'חזק חזק ונתחזק', אין לך טובה גדולה מזו, ואכן, הנהגה כזאת היא 'סיום בדבר טוב'.

היה אומר הרה"ק רמ"ש מבאיאן זי"ע שפרשה זו היא 'לויטער חיזוק' (רצופה ומלאה מענייני חיזוק), כי ג' פעמים מצאנו בה 'התחזקות', א. 'ויתחזק ישראל וישב על המיטה', ב. בגמר קריאת התורה עונים כל העם יחדיו חזק חזק ונתחזק (עיי' 'לבוש' תרט"ט), ג. ב'הפטרה' ציווה דוד המלך לשלמה בנו (מלכים א' ב ב-ג) 'וחזקת והיית לאיש, ושמרת את משמרת ה' אלוקיך ללכת בדרכיו'.

חיזוק גדול לנופלים מצינו בדברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (ויהי תרנ"א) על הפסוק בפרשתן (מש ט) 'גור אריה יהודה, כרע רבץ כאריה וכלביא', אמר מו"ז ז"ל כי בוחו של יהודה אפי' בשעת שפלות - כשהוא שוכב, הרי הוא כארי ולביא, שכן גם האריה עצמו שוכב לפעמים ועדיין ייקרא בשם 'אריה', והטעם, כי תמיד הוא מוכן בגבורתו למלחמה. וכן

הו' במעשה תמר שהודה ולא בוש, ולהורות לכל יהודי באשר הוא שאף בעת הנפילה ישאר בכוחו של אריה, יעמוד מנפילתו וישוב למקומו כדאשתקד יי.

ולא עוד, אלא מבואר בספרים כי הנפילה היא חלק מחלקי העליה הבאה לאחריה (אם הנפל אינו מתייאש), וכמו שאמרו

יש שאמרו לרמז בג' פעמים אלו, שלא יאמר אדם אין כוחי במתני להתחזק, כבר ניסיתי פעמים רבות ולא עלתה בידי, לזה אמרינן - אל תקפוץ מדרגות רבות כאחת (עד המלאכים), אלא התקדם הלאה 'געב זיך א ריר' (הזו את עצמך אפילו רק במעט) אפילו רק כדי הילוך מדרגה אחת, וזה נרמז בג' חיזוקים אלו, כי גבי יעקב ששכב על מיטתו חולה כתיב 'ויתחזק ישראל וישב'. לאחמ"כ ב'חזק חזק' - רבים היושבים בעת קריאת התורה, ולסוף הקריאה יעמדו לאמירת 'חזק חזק'. וכן ב'הפטרה' בצוואת דוד כשעמד שלמה לפניו - 'וחזקת והיית לאיש... ללכת'. והיינו שיעלה מדרגה אחת משכיבה לישיבה, ומשם לעמידה, ומעמידה להליכה, לזה יקרא 'חיזוק'. וכבר אמרו (אבות ב טז) 'לא המלאכה לגמור', מה ה' אלוקינו דורש מעמנו כי אם 'לזוז ממקומו', לעלות ולהתקדם במדרגה אחת, וסוף דבר יהא ה' בעזרינו להגיע למקום הראוי.

כז. ומבאר שם, דכח זה טבוע בכל יחיד ויחיד מבני ישראל, הדנה נאמר בפרשתן (מש ח) 'יהודה אתה יודוך אחיך', ופירש בתרגום יהונתן 'הַיְהוּדָה אֲנִי יְהוּדִיתָא עַל עוֹבְדָא דְתַמָּר בְּגִין כּוֹן לָךְ יְהוּדוֹן אַחֲךָ וְיִתְקַרְוֵן יְהוּדָאִין עַל שְׁמֵךְ' (יהודה אתה הודית על מעשה תמר על כן יודוך אחיך ויקראו יהודים על שמך). וכך איתא גם במדרש (ב"ר צח ו) 'אמר רבי שמעון בן יוחאי יהיו כל אחיך נקראין על שמך, אין אדם אומר ראובני אנא שמעוני אנא אלא יהודי אנא'. ובפשוטו היה בזה נתנית שכר ליהודה שהודה ולא בוש על כן זכה שכלל ישראל יהיו נקראים בשמו. אכן השפת אמת ביאר בזה, שבני ישראל יש בהם מכוח ומהותו של יהודה, שלאחר ש'נכשל' בחטא לא נשבר ליבו בקרבו ונפל לידי ייאוש ח"ו אלא ראה בכך סולם והזדמנות להתעלות יותר, ולכן נקראו ישראל בשם 'הודים' כי טבוע בהם הכח להתחזק מכל המצבים הקשים והנפילות הגדולות ביותר.

עוד אמר החידושי הרי"ם שהנה בתיבת 'יהודה' יש כל שם הוי"ה ובנוסף גם אות ד', כי אות זו מורה על 'דלות', וללמדנו שגם מי שהוא דל ורש עדיין אינו מנותק מהוי"ה ב"ה, וברגע אחד יכול להתקרב אליו כבתחילה.

חז"ל (גיטין מג.) 'אין אדם עומד על דברי וינרכם ביום ההוא - יבטל מחשבותיו אודות תורה אלא אם כן נבשל בהם ית, והיינו שאדרבה הדרך לעלייתו של אדם תבוא והעיקר, בבואו להתחזק ולהתקרב, לו רק על ידי שייכשל ויפולט.

כח. איתא מ'צדיקי קמאי' (הרה"ק מקעשינאוו בעל 'גבורות ארי' אמר זאת בפני הרה"ק מאפטא וקילסו מאד, וכן איתא בעוד ספה"ק) על הכתוב (נ יז) שאמרו האחים ליוסף 'אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם כי רעה גמלוך, ועתה שא נא לפשע עבדי אלוקי אביך'. תיבות - שא נא עולים ב'ראשי תיבות' שור אריה נשר אדם, והם ארבעת הדמויות החקוקות על רגלי כסא הכבוד. והנה, השור הוא 'יוסף הצדיק' כמה שנאמר (דברים לג יז) 'בכור שורו הדר לו', וזכה למדרגה גבוהה כזו בזכות עמידתו בתוקף בכל הנסיונות והקשיים דעמו עליה מיום מכירתו עד יום המלכתו למשנה למלך, וכך אמרו לו, דע אחינו הקדוש, כל מה שנתעלית למדרגה רמה - להיות דמותך חקוקה באחד מרגלי המרכבה הקדושה, לא היה אלא על ידי - פשע אחיך וחטאתם כי רעה גמלוך, כי בתחילה היה רק 'אנא' שהוא ר"ת אריה נשר אדם, רק על ידי המכירה וה'נסיונות' באת לידי כך וכנרמז ב'שא נא', ולכן שא נא לפשע עבדי אל-הי אביך' שהוא ר"ת א"י לאו האי יומא כ'מה יוסף א"כא ב'שוקא, פירוש, כי בלאו המכירה לא היית שונה משאר יוסף המסובבים הנה והנה 'בשוק', ורק על ידי 'המכירה' נתעלית לאין ערוך משאר 'יוסף' אחר שבעולם, להיות חקוק על כסא הכבוד.

כט. הבא לטהר מסייעים לו, אם אין לבו של אדם נשבר בקרבו מרוב ייאושו אלא הוא מתחזק יזכה שיסייעו לו מן השמים שיוכל באמת להתחזק ולהתחדש, וכמו שאמר הרה"ק רבי זאב מז'אבריו זי"ע בשם הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע בלשון שנוהגים לומר בסיום 'החומש' לאחר קריאת התורה חזק חזק ונתחזק, שאם האדם מתחזק פעם אחר פעם ואינו מתייאש, יזכה שנתחזק - שהקב"ה מסייע בידו ויחזקנו מן השמים (הובא בצרור החיים מערכה י עב).

בשו"ת משפטיך ליעקב (בתחילתו) כותב הרה"ק הויגד יעקב מפאפא זי"ע לפרש בפסוק (תהלים כז יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לך', וקצת תמוה דפתח בלשון נוכח - קוה, וסיים 'ויאמץ' - בלשון נסתר (שלא אמר חזק ואמץ), דמשמע שאיזה שלישי יאמצהו. ומבאר, שתחילת דבר יש לו לאדם להשריש בלבו את הבטחון, ואז, יזכה בסיוע ועזר מן השמים שהקב"ה 'יאמץ' את לבבו, ולכן פתח ב'קוה אל ה' לשון נוכח - כציווי על הבטחון, ומסיים 'ויאמץ לך', שהכתוב מבטיח שאם יתחיל בזה אז הקב"ה יאמץ לבו שיוכל לעולם לקוות אל ה'.

ישקע במחשבות טורדות אודות 'עברו' כי אינו טוב, וכך ביארו צדיקים (עיי' ליקוטים בספה"ק 'בית אהרן' דף קמג. בשם הרה"ק רא"ש מסטאלין ז"ע) בפסוק בפרשתן (מח ב) זיכרכם ביום ההוא לאמר - בירכבם שתדיר יעמידו לפניהם רק אותו היום שהם עומדים בו, ויענו ליצרים - אין לנו כל שייכות עם מעשינו של אמש, ולא עם של מחרת, אין לנו אלא 'היום ההוא' - אותו היום בו אנו נמצאים, בו אנו מתחילים לעבוד את הקב"ה.

בן פורת עלי עין - בקדושת עיניו משבר כל המחיצות

בפרשתן (מט כב), 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין', איתא בנמרא (זבחים קיה): 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין - עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר שאינו שלו תזכה ותאכל כמלא עיניה', ולכן אכילת 'קדשים קלים' בירושלים הותרה רק לפנים מחומת ירושלים, ואילו במשכן שילה אכלו קדשים קלים בכל הרואה, כי משכן שילה היה בחלקן של יוסף ששמר על ראיית עיניו מדבר עבירה, על כן אפשר לאכול בחלקן בכל הרואה יג.

ל. וכך פירש הרה"ק ה'בני יששכר' ז"ע מה שאמרו היכי דמי תשובה גמורה באותו מקום ובאותו זמן, פירוש שלא ימצא לעצמו סיבות לדחות את שינוי המעשים כשיגיע למקום אחר או לזמן אחר, אלא במקום הזה ובזמן הזה יתחזק לשנות עצמו לטובה.

לא. מענין לענין, הנה כתיב גבי ברכות יעקב לבניו (מט כח) 'כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם, ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אותם', ולכאורה קשה עד מאד, מדוע נקראים דיבורים אלו בשם 'ברכות', וכי איזה ברכה בירך אותם, והרי רק מנה כל אחד מהם עם שלל ה'מעלות' שבו, ושמעתי לבאר בשם גאון וצדיק אחד, דאין לך ברכה גדולה מזו - שיהיה האדם מכיר את מקומו, את עצמו וכוחותיו, וידע מה תפקידו ומה עליו לעשות בעולם הזה כדי למלא תפקידו, ולכן הם נחשבים כ'איש אשר כברכתו בירך אותם'. ולדידן ייאמר - מהלך לו אדם שבור ורצוץ, כי במחשבתו נדמה לו שאינו מתעלה כראוי, ואין בו כל מעלה, לזה אומרים פקח עיניך, ותמצא מעלותך הנתונים בידך לצרכך ברוח ובגשם.

לב. סיפר לי החסיד הישיש רבי ברוך ווייסבערג ז"ל מבני ברק, מעשה שהיה עם אאדמו"ר הרה"ק מלעלוב ז"ע (יומא דהילולא י"ד טבת) וכך הוה, באותם שנים

מכאן למד הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (ויחי תרל"ה) בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, כי כל איש ואיש מישראל השומר עיניו מסלק מעליו את כל המחיצות שבינו לבין אביו שבשמים¹, וכל המחיצות החומות וההסתרות החוצצים כנגד האדם ומרחיקים אותו מקרבת ה' יפלו - הוגמת מה שהתירו לאכול בחלקו קדשים קלים אף הוץ לחומות והמחיצות, גם בגשמיות - יפלו כל החומות המונעות בערו את שפע הפרנסה וכל הטוב שבעולם. וכל המקטרגים והמשטינים נידחים מפניו כהרף עין.

עוד יזכה השומר עיניו - להנצל מ'עין הרע' וכמו שאמרו בגמרא (ברכות כג.) 'עין שלא רצתה לזון ממה שאינו שלו (וברש"י, דקאי על יוסף הצדיק שלא נכשל בהסתכלות אסורה, ע"ש), אין עין הרע שולטת בו, ודרשו ליה מדכתיב (בראשית מט כב) 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין - אל תקרי עלי עין אלא עולי עין' יי.

תורה שלמדתי היא שעמדה לי - התיקון בימים אלו על ידי לימוד התוה"ק
בפרשתן (מו כח), ויהי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו', וכתב

היה אאדמו"ר משמש כמגיד שיעור בישיבתו של הרה"ק הרבי הרמ"מ מלעלוב זי"ע בתל אביב (שם התגורר באותם ימים), מדי יום ביומו היה אאדמו"ר עושה את דרכו באוטובוס מבני ברק אל תל אביב, אף אני, סיפר לי רבי ברוך הייתי נוסע עם אביך מדי יום ביומו בצוותא חדא, באשר היה לי מפעל לייצור מיני מתיקה בת"א, יומא חד ישבנו שנינו על האוטובוס והיו שם מראות בלתי הולמים לגדרי הצניעות, והדבר הפריע מאד לאאדמו"ר בשמירת עיניו המופלגת, לפתע קם ממקומו בלבת אש קודש, ניגש אלי ואמר לי, יהיה מה שיהיה - אני באוטובוס זה המוליך מבני ברק לת"א וחוזר חלילה, לא נוסע יותר, ומני אותו יום ואילך היה עושה את דרכו אך ורק בטעקס"י (מונית), על אף שבאותם ימים לא היה בביתנו פרוטה לפורטה, ובקושי היתה ידו משגת פת לחם, בכל זאת היה אאדמו"ר מקבץ את הפרוטות האחרונות בכל בוקר בכדי לשלם את דרכו לת"א, ואת דמי הנסיעה מת"א לבני ברק היה מקבץ שם בישיבה, וכל זאת בלבד שלא יכנס לחשש קל של ראייה אסורה.

לג. והעיקר שיעמיד לעצמו 'גדר וסייג' בקדושה, אם בהתרחקות מ'כלים' שונים אם בשאר גדרים, וכבר אמרו ללמוד מהדריידעל (סביבון) שכבר מסובבים אותו רבות רבות בשנים, ובכל פעם הוא נופל לצד אחר - מבלי כל קביעות, וכל כך למה - כי אין לו שוליים שיעמידוהו, כך האדם שאינו מעמיד 'חומות' לעצמו - אני במכשיר כזה אינני נוגע, במקום פלוני אינני מהלך... הרי הוא כאותו דריידעל - למחר יבוא היצר יסובב אותו הנה והנה ויפיל אותו על צד פלוני כרצונו, ל"ע.
לד. פעם נכנס חסיד אחד אל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, וסיפר לו שהיה אצל חכם אחד המתיימר לדעת נסתרות, והלה גילה לו ששורה עליו 'עין הרע'

האור החיים הק', שהנה כל שנות חייו של יעקב היו מלאים ברדיפות וצער, מיד משנולד היה עשו כנגדו, וצרת דינה ויוסף וכו', ורק י"ז שנים אלו שהיה במצרים 'אלה היו חייו ולא קודם'. הקשה הרה"ק הצמח צדק את זקנו בעל התניא זי"ע כיצד ניתן לאמור ששנים אלו שהיה בארץ מצרים מקור זוהמת הטומאה הם היו שנותיו הטובות של יעקב, והשיב לו שהרי פרישו חז"ל (בר"ר צה ג) את האמור (לעיל טו כח) 'ואת יהודה שלח לפניו אל

עוד מצינו בפרשתן (מט יד-טו), 'יששכר חמור גרם... ויהי למס עובד'י, יש שפרשו שבא הכתוב להשיב כנגד אותם האומרים שאי אפשר לעסוק בתורה כי מניין יהא לו כדי פרנסתו אם לא יצא לשוק, ועל כך נאמר ויהי למס עובד,

רחמנא ליצלן, והוא חושש מאד מזה, נענה הרה"ק ואמר לו איתא בגמרא (בי"מ קז): 'תשעין ותשעה בעין רעה, ואחד בדרך ארץ', ויש לפרש שצ"ט מתים מחמת שקלקלו ופגמו בעיניהם רח"ל, ורק אחד מת 'בדרך ארץ' דהיינו בזמנו, כיון ששמר על עיניו, ובזאת סיים והורה לו, לעצום את עיניו מראות ברע וממילא לא ינזק מעין הרע.

לה. דקדק הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע בלשון חז"ל (פאה א א) 'ותלמוד תורה כנגד כולם', שלכאורה היה צריך לומר 'מעל כולם', שהתורה חשובה ונעלית משאר כל המצוות, ומהו כנגד כולם, אלא שנכלל בדבריהם עוד, שהתורה היא תביא את כל אותם שנזכרו במשנה מקודם לכן, שעל ידי שיעסוק בתורה יזכה לכיבוד אב ואם ולגמילות חסדים וכו'.

לו. עוד מצינו בענין ברכות יעקב, דכתיב (מט כ) 'מאשר שמנה לחמו' וגו', ב'מדרש תלפיות' הביא כי אשר בן יעקב עומד על פתח גיהנם, וכל מי שיודע משניות הוא מצילו משם, וזהו 'מאשר שמנה לחמו', שמנה אותיות משנה. וכתב הרה"ק השפתי צדיק זי"ע בשם זקנו החידושי הרי"ם שהיה מזהיר על לימוד משניות על בוריים, שהרי מוכח מדברי המדרש ששואלים כל אחד בשמים ממעל האם בקי הוא במשניות, ועוד מעלה ליודע משניות שבידו לישון מתוך דברי תורה, וגם כשהוא הולך בדרך בנקל יכול לחזור על תלמודו.

אידי דאיירינן בעסק התורה, נציגה נא מילי מעלייתא מפרשתן, דכתיב בפרשתן (מט יג), 'זבולון לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות וגו', ופירש רש"י, על חוף ימים תהיה ארצו וכו', והוא יהיה מצוי תדיר על חוף אניות במקום הנמל שאניות מביאות שם פרקמטיא (-סחורה), שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא וממציא מזון לשבט יששכר

שהנה איתא בגמ' (מגילה ב:) 'מ"ם וסמ"ך' עובר, שהלומד תורה כיששכר יהיה למס שבלוחות בנס היו עומדין' (שהאותיות היו חקוקות בלוחות מצד לצד, וא"כ אות מ"ם סופית וסמך עמדו באוויר בדרך נס), וזהו ויהי למס

והם עוסקים בתורה. מספר הרה"ח רבי יצחק קורלנסקי מקרית גת מעשה שהיה בשנת תשע"א, איש יהודי זקן ושבע ימים הדר בעיר מאנהעטן שבארה"ב ושמו ר' נחמן, זכה לסיים 'תלמוד ירושלמי' בסדר לימודו שלמד דף אחר דף עם חברותא קבועה בן גילו במשך כעשרים שנה, שמע הדבר הגיע לאזני יהודי עשיר בעל נכסים והלה ביקש מר' נחמן להרים נדבת לבו בסכום הגון (לערך \$ 500,000), ותמורת כן יעניק לו חלק וזכות בלימוד הירושלמי שנלמד במשך עשרים שנה שעברו, והנה באותה שעה נבנית 'מקוה' בעיר קרית גת אך משום מחסור בממון נעצרה הבניה, ומצב זה נגע מאד ללבו של ר' נחמן, לכן השיב להעשיר הנ"ל שמסכים לכך, ואת הכסף יתרום העשיר עבור בניית המקוה בקרית-גת, העשיר הסכים לכך, אלא שנסתפקו בדבר - האם אפשר למכור ולקנות חלק וזכות בלימוד שכבר נלמד (שהרי בזה התנה את תרומתו הגדולה).

וכך השיב הגאון בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל, הנה אמנם ברמ"א (יו"ד ריש סי' רמ"ו) כתב שאי אפשר למכור ולקנות לימוד שכבר נלמד, אבל ללא כל ספק שעל ידי לימוד ירושלמי במשך עשרים שנה מתעלה האדם ומתקדש, ומכאן ואילך כל עשיה וכל פעולה שהוא עושה חשובה יותר, כי אותה עשיה נעשית עם הכח של עסק תלמוד 'ירושלמי'... נמצא שעדיין 'מקום הניחו לו' לקחת חלק וזכות בלימוד שכבר נלמד, כי אינו נוגע רק ל'עבר' אלא גם להווה ועתיד, והחצי מיליון \$ שווים זכות זאת.

ולדין ייאמר, פעמים שדעתו של אדם שפלה עליו, והוא מזלזל בעצמו, באמרו מה יתן לי ומה יוסיף לי עוד מעשה טוב, עוד התגברות, עוד דף גמרא וכיו"ב, אלא דע, כי לא רק 'לשעתה' חלה הקדושה על המקיימם, אלא כל מהותו של אדם משתנית ומתעלית לטובה ולברכה, וכל מעשה טוב, קטן כגדול מוסיף בעצמו קדושה ומתעלה לאין ערוך.

על דרך העובדא שסיפר הגה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל, שהרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע התבטא פעם אליו בכאב שלא כדרכו (כי היה נזהר מאד לא לדבר שום סרך גנאי על נפש מישראל), באים אלי אנשים ופניהם דומין לבהמות, וזאת מפני שעוד לא למדו באותו היום דף גמרא, והיינו שע"י הלימוד נעשה אדם בריה חדשה פנים חדשות באו לכאן...